

Sygn. akt II CSKP 45/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 lutego 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk (przewodniczący)
SSN Grzegorz Misiurek
SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa S. Spółki Akcyjnej w W., poprzednio W. Spółka Akcyjna w W.

przeciwko P. K. i K. K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 24 lutego 2022 r.,

skargi kasacyjnej pozwanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 6 lutego 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

1) uchyla zaskarżony wyrok w pkt I w zakresie uwzględniającym powództwo oraz w punkcie II i III i sprawę w tej części przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego,

2) odrzuca skargę w pozostałej części.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy w S. zasądził od pozwanych P. K. i K. K. solidarnie na rzecz powoda S. S.A. w W. (poprzednio W. S.A. w W. dalej: „Bank”) kwotę 271 458,75 zł. z odsetkami ustawowymi od kwot częściowych wskazanych w sentencji oraz koszty postępowania. Ustalił, że w dniu 12 marca 2008 r. poprzednik prawny powoda K. S.A. w W. zawarł z pozwanymi umowę kredytu na cele mieszkaniowe E. (...) w kwocie 200 000 zł., denominowanego (waloryzowanego) w walucie CHF na okres 360 miesięcy, poczynając od dnia 12 marca 2008 r. do dnia 1 marca 2038 r. (§ 2 ust.1 umowy). Integralną część umowy stanowiły „Ogólne warunki kredytowania w zakresie udzielania kredytów na cele mieszkaniowe oraz kredytów i pożyczek hipotecznych w K. S.A.”, załączone do umowy (dalej OWKM). Zgodnie z § 2 ust. 2 umowy, kwota kredytu denominowanego w CHF została określona według kursu kupna dla tej waluty zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu wykorzystania kredytu. Uruchomienie kredytu miało nastąpić jednorazowo w terminie do dnia 14 marca 2008 r. poprzez wypłatę jego kwoty w złotych polskich, przy jednoczesnym przeliczeniu franków szwajcarskich na złote według kursu kupna dla tej waluty zgodnie z tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu wypłaty. Pozwani zobowiązali się spłacić kredyt w 357 miesięcznych równych, wyrażonych w CHF, ratach kapitałowo-odsetkowych, przeliczonych na złote polskie według kursu sprzedaży tej waluty zgodnie z tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu spłaty raty. Stopa oprocentowania rat kredytu była zmienna w całym okresie kredytowania i stanowiła sumę zmiennej stawki odniesienia oraz stałej marży banku w wysokości 2,25 punktów procentowych. W dniu zawarcia umowy kredytu oprocentowanie wynosiło 5,05 % w stosunku rocznym i było równe stawce odniesienia, czyli stawce rynku pieniężnego LIBOR 3 miesięczny z zaokrągleniem do dwóch miejsc po przecinku. Pozwani zabezpieczyli wykonanie umowy przez ustanowienie hipoteki umownej kaucyjnej do kwoty 400 000 zł. na spółdzielczym własnościowym prawie do bliżej opisanego lokalu mieszkalnego kupionego za środki z kredytu. Pozwani spłacali

kredyt w okresie od dnia 1 kwietnia 2008 r. do dnia 8 grudnia 2014 r., aczkolwiek dochodziło do opóźnienia w płatności poszczególnych rat; łącznie uiszcili równowartość 14 222,14 CHF z tytułu kapitału. Pismem z dnia 12 października 2014 r. powodowy Bank poinformował pozwanych, że w związku z nieterminowym regulowaniem należności kredytowych wypowiada im umowę i określa termin 30 dni na spłatę pozostałej wierzytelności. Na dzień wypowiedzenia zadłużenie kredytobiorców wynosiło 75 423,76 CHF z odsetkami 359,57 CHF. Pismem z dnia 19 października 2015 r. powodowy bank wezwał pozwanych do natychmiastowego uiszczenia kwoty 295 124,60 zł. z tytułu zadłużenia, w tym przeterminowanego kapitału 270 153,76 zł., przeterminowanych odsetek 1 304,99 zł. oraz odsetek karnych 23 665,85 zł.

Opierając się na tych ustaleniach, Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługuje co do zasady na uwzględnienie, albowiem strony zawarły ważną umowę o kredyt złotowy waloryzowany kursem franka szwajcarskiego, która została skutecznie wypowiedziana przez Bank wobec zaniechania regulowania przez pozwanych wymagalnych rat kredytu. Sąd podniósł, że uznanie za bezskuteczne wobec pozwanych - w świetle art. 385¹ k.c. - niedozwolonych postanowień umownych odsyłających do kursów franka ustalanych jednostronnie przez powoda w tabeli kursów walut obowiązujących w Banku nie oznacza, że bezskuteczne są także postanowienia nakazujące przeliczanie rat kapitałowo-odsetkowych według kursu CHF. Klauzula waloryzacyjna, przewidująca indeksację wypłaconej kredytobiorcom kwoty kredytu oraz spłacanych przez nich rat za pomocą kursu franka szwajcarskiego, nie ma sama w sobie charakteru abuzywnego, o czym świadczy art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz ust. 3 prawa bankowego, przewidujący umowy kredytu denominowanego lub indeksowanego do waluty obcej, Skoro ustawodawca dopuścił zawieranie umów o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, to należy uznać, że tego rodzaju umowy ze swojej istoty nie są sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, w szczególności z przepisami o niedozwolonych klauzulach umownych, zwłaszcza, że przytoczone przepisy zostały wprowadzone ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011. Nr 65, poz. 984), której celem było wzmocnienie ochrony interesów konsumentów. Pozostawienie

możliwości zawierania umów o kredyty denominowane lub indeksowane do waluty obcej z jednoczesnym położeniem nacisku na transparentność w zakresie ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu, prowadzi do wniosku, że stosowanie klauzul indeksujących w umowach z konsumentami było i nadal jest dozwolone. Sąd Okręgowy podniósł dalej, że w takiej sytuacji usunięcie nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków, a zatem przywrócenie równowagi kontraktowej, mogłoby polegać co najwyżej na zastąpieniu kursu sprzedaży franka stosowanego przy obliczaniu wysokości rat w PLN, ustalanego jednostronnie przez powodowy Bank w obowiązującej w tym banku tabeli kursów, kursem franka zgodnym z dobrymi obyczajami i nie naruszającym interesu pozwanych. Gdyby miało się okazać, że stosowany przez powodowy Bank kurs sprzedaży franka rzeczywiście był zawyżany, to prowadziłoby to do redukcji spreadu, ale w najmniejszym stopniu nie zniweczyłoby skutków wzmocnienia kursu franka szwajcarskiego do złotego, który ze spreadem ustalonym przez pozwany Bank w tabeli kursów nie ma nic wspólnego. Pozwani nie opierali jednak swojego stanowiska na zarzucie zawyżenia spreadu w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i naruszający interes pozwanych (i siłą rzeczy nie powołali na tę okoliczność jakichkolwiek dowodów), stąd Sąd pierwszej instancji pozostawił to zagadnienie poza zakresem ustaleń faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i uwzględnił powództwo Banku w całości.

Po rozpoznaniu apelacji pozwanych, Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 6 lutego 2019 r. obniżył zasądzoną należność z kwoty 271 458,75 zł do kwoty 262 572,33 zł. z bliżej opisanymi w sentencji odsetkami, a także oddalił dalej idące powództwo Banku oraz apelację pozwanych w pozostałej części. Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy. Wskazał, że pozwani zaciągali kredyt złotówkowy, waloryzowany kursem franka szwajcarskiego, mieszczący się w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowiący jej możliwy wariant (art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 prawa bankowego). Poprzednik prawny powodowego Banku wypłacił pozwanym określoną sumę w złotych, przy czym jej wysokość została w tej dacie określona

(denominowana) według kursu kupna CHF przewidzianego w tabeli kursów Banku. Podobny mechanizm przewidziano także w celu określenia wysokości poszczególnych rat kredytowych; w dniu płatności rata wyrażona we frankach była przeliczana zgodnie z umową na PLN stosownie do kursu sprzedaży CHF przewidzianego w tabeli kursów Banku. Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa, wskazując na nieważność umowy kredytu ze względu na zawarcie w jej treści abuzywnej klauzuli pozwalającej powodowi na przeliczanie rat spłaty kredytu według kursu sprzedaży CHF zgodnie z tabelą kursów banku, bez jednoczesnego wskazania zasad ustalania tego kursu. Sąd Apelacyjny uznał tę klauzulę przeliczeniową za abuzywną w chwili zawarcia umowy, zastrzegając jednocześnie, że abuzywności tego postanowienia, stosownie do art. 385¹ § 1 k.c. nie należy wiązać z sankcją nieważności, lecz z sankcją bezskuteczności, która oznacza, że niedozwolone postanowienia umowne nie wiązały pozwanych jako konsumentów. Sąd zwrócił uwagę, że przy przyjęciu ważności umowy kredytu, powstało zagadnienie sposobu wykonania umowy, skoro brak jest postanowień umownych dotyczących tego, w jaki sposób należy przeliczyć kwotę poszczególnych rat kredytu i jaką kwotę pozwani powinni zwrócić powodowi w związku z wypowiedzeniem umowy kredytu. Sąd Apelacyjny po przeanalizowaniu wszystkich okoliczności sprawy, treści umowy stron, mając na względzie regulacje wprowadzone ustawą z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz ustawy Prawo dewizowe (Dz.U. nr 228, poz.1506) i ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe, a także społeczno-gospodarczy cel umowy kredytu, uznał za zasadne odwołanie się przy ustaleniu zakresu zobowiązania pozwanych w związku z wypowiedzeniem umowy kredytowej do średniego kursu franka szwajcarskiego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski obowiązującego w dniu dokonania przeliczenia zadłużenia pozwanych w CHF na PLN. Pozwani nie kwestionowali przedłożonej przez powodowy Bank dokumentacji kredytowej, rachunkowej poprawności wyliczenia kwoty zadłużenia we franku ani daty wymagalności roszczenia powoda z tytułu niespłaconej części kredytu. Zobowiązanie pozwanych wyrażone w kwocie 75 783,33 franków szwajcarskich (kapitał – 75 423,76 CHF, odsetki - 359,57 CHF) według średniego kursu NBP z dnia 17 grudnia 2014 r. (otwarcie konta

windykacyjnego) stanowiło kwotę 266 825 zł należną powodowi, przeliczoną według kursu 3,5209 zł, w sytuacji, w której kurs powoda wynosił 3,6107 zł (kurs negocjowany) i 3,6293 zł (kurs sprzedaży). Przeliczenie zobowiązania pozwanych dokonane przez powoda (karta 289-290) zostało zweryfikowane przez Sąd Apelacyjny, a kurs potwierdzony na oficjalnej stronie (...) (Tabela nr (...) z dnia 2014-12-17 archiwum). Dla ochrony interesów pozwanych Sąd Apelacyjny zastosował kurs średni, a zatem korzystniejszy dla kredytobiorców. Mając ponadto na względzie dobre obyczaje i interes pozwanych, dokonał przeliczenia wpłat w okresie od 2008 r. według kursu średniego NBP i pomniejszył zobowiązanie pozwanych z tego tytułu o kwotę 2 753,20 zł., co prowadziło do odzyskania przez pozwanych różnic między kursem powodowego Banku, a kursem średnim NBP. Uwzględnił także uiszczoną przez pozwanych w dniu 18 grudnia 2014 r i nie rozliczoną do tej pory kwotę 1500 zł. Ostatecznie Sąd Apelacyjny ustalił zobowiązanie pozwanych wobec powoda na kwotę 262 572,33 zł., którą zasądził, zmieniając zaskarżony wyrok w punkcie 1 i oddalając powództwo Banku w pozostałym zakresie. Oddalił także jako bezzasadną dalej idącą apelację pozwanych.

W skardze kasacyjnej pozwani, zaskarżając wyrok w części, tj. w zakresie punktu 1 i 2, zarzucili naruszenie art. 385¹ § 1 i 2 k.c. oraz art.321 § 1 k.p.c. Wnieśli o uchylenie wyroku Sądu drugiej instancji w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pozwani zarzucili w skardze naruszenie art.321 § 1 k.p.c. przez wyrokowanie co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem powoda, polegające na przeliczeniu przez Sąd Apelacyjny dochodzonej przez Bank równowartości kwoty franków szwajcarskich (wyliczonej przez Bank według kursu sprzedaży CHF zgodnie z tabelą kursów powoda na kwotę roszczenia objętą pozwem) na złote polskie według innego kursu (średniego kursu franka szwajcarskiego ustalonego przez NBP), podczas gdy możliwość taka nie wynikała, zdaniem skarżących, z podstaw faktycznych sprawy, żadna ze stron nie zgłosiła żądania, nawet

ewentualnego, przeliczenia roszczenia po uznaniu postanowień umownych za niedozwolone, za pomocą średniego kursu franka szwajcarskiego ustalonego przez NBP, co doprowadziło do zmiany istoty roszczenia i naruszenia zasady dyspozycyjności i kontrydiktoryjności w procesie. Ten zarzut nie jest trafny, albowiem Sąd Apelacyjny orzekł w granicach żądania i podstawy faktycznej roszczenia Banku, który domagał się zasądzenia wierzytelności z tytułu niespłaconego przez pozwanych kredytu; Sąd zastosował jedynie inny kurs franka przy ustalaniu kwoty zadłużenia pozwanych i właśnie dopuszczalność tego działania Sądu jest istotą sprawy oraz przedmiotem kasacyjnego zarzutu naruszenia prawa materialnego, który z kolei okazał się uzasadniony. Pozwani zarzucili bowiem naruszenie art. 385¹ § 1 i 2 k.c. przez wadliwe przyjęcie, że postanowienia umowy uznane za niedozwolone, a zatem nie wiążące konsumenta (w tym przypadku klauzule przeliczeniowe) powinny zostać uzupełnione - w ramach uznania sędziowskiego - przez przeliczenie kwoty niespłaconego kredytu z CHF na PLN po średnim kursie franka szwajcarskiego ustalonym przez NBP, podczas gdy abuzywne klauzule powinny być wyeliminowane, zaś umowa unieważniona w całości, jeśli po wyeliminowaniu niedozwolonych postanowień umownych stała się ona w pozostałym zakresie niewykonalna, a pozwany konsument żądał takiego rozstrzygnięcia.

Rozważania dotyczące tej podstawy kasacyjnej należy rozpocząć od przypomnienia, że pozwani nie kwestionowali faktu wygaśnięcia łączącego ich z powodem stosunku prawnego wynikającego z umowy o kredyt hipoteczny waloryzowany (indeksowany) kursem CHF w wyniku skutecznego wypowiedzenia przez powoda tej umowy. Nie kwestionowali także niespłacenia kredytu we wskazanej przez powoda kwocie wyrażonej w CHF. Istota sporu sprowadzała się do pytania o sposób rozliczenia kredytobiorców z Bankiem w sytuacji uznania postanowień umowy dotyczących przeliczenia rat wyrażonych w CHF na PLN według ustalanego przez Bank w tabeli kursów kursu sprzedaży CHF, bez jednoczesnego wskazania zasad ustalania tego kursu, za niedozwolone (nieuczciwe) w rozumieniu art.385¹ k.c.

W świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej nie ulega wątpliwości, że niedozwolone (nieuczciwe) są

postanowienia umowy o kredyt indeksowany kursem waluty obcej (CHF) przewidujące przeliczanie kwoty kredytu wypłaconego kredytobiorcom w złotych według kursu kupna CHF ustalonego arbitralnie, jednostronnie, przez Bank w tabeli kursów walut oraz przeliczanie rat spłacanych przez kredytobiorców wyrażonych w CHF na złote według kursu sprzedaży CHF ustalonego jednostronnie przez Bank w tabeli kursów walut bez wskazania przez Bank sposobu (mechanizmu) ustalania tych kursów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz.134, z dnia 8 września 2016 r. II CSK 750/15, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, nr 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz.64, z dnia 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19 oraz z dnia 11 grudnia 2019 r., VCSK 382/18). Zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Sprzeczność z dobrymi obyczajami naruszająca interesy konsumenta polega w przypadku arbitralnego ustalania kursu waluty obcej przez bank na przyznaniu jednej ze stron umowy - bankowi prawa do kształtowania sytuacji prawnej drugiej strony przez określenie wysokości świadczenia, które bank i kredytobiorca, albo tylko kredytobiorca, mają spełnić. Zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. możliwość uznania niedozwolonego charakteru postanowienia nie dotyczy postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Kwestia, czy postanowienia przewidujące przeliczenie oddawanej do dyspozycji kredytobiorcy kwoty kredytu oraz spłacanych przez niego rat na inną walutę, określają główne świadczenia stron umowy kredytu indeksowanego kursem franka, była rozbieżnie oceniana w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Początkowo formułowano pogląd, że przytoczone postanowienia nie określają głównych świadczeń stron, lecz kształtują jedynie dodatkowy mechanizm indeksacyjny (waloryzacyjny) tych świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego z: dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK

1049/14, OSNC 2016/11/134, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018/7-8/79, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18 oraz z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64). W nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego, klauzule dotyczące przeliczenia kwoty wypłaconego kredytu i spłacanych rat na walutę obcą, są kwalifikowane jako określające główne świadczenia stron (por. wyroki Sądu Najwyższego z: dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, nr 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 oraz z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18). Podobne stanowisko zajął także Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyrokach z dnia 20 września 2017 r. w sprawie R. P. Andriciuc i in. przeciwko Banca Romaneasca SA (C-186/16), pkt 37, z dnia 20 września 2018 r. w sprawie OTP Bank Nyrt. I OTP Faktoring Kóveteleskezelő Zrt. przeciwko Terez Ilyes i Emilowi Kissowi (C-51/17), pkt 68, z dnia 14 marca 2019 r. w sprawie Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt. (C-118/17), pkt 48 oraz z dnia 3 października 2019 r. w sprawie Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG (C-260/18), pkt 44, 48). Ten drugi pogląd zasługuje na aprobatę, skoro wartość kursu kupna i kursu sprzedaży waluty obcej określana jednostronnie przez kredytodawcę w tabelach kursów banku rzutuje zarówno na kwotę środków pieniężnych wyrażonych w złotych oddawaną przez bank do dyspozycji kredytobiorcy, jak i na rozmiar zadłużenia spłacanego w ratach przez okres trwania umowy (por. art. 69 ust. 1 i 2 prawa bankowego). Nie oznacza to wyłączenia tych postanowień umownych spod kontroli Sądu orzekającego, bo zależy to od tego, czy zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny; w tym obszarze zasada ochrony konsumenta jest istotniejsza niż ochrona zasady wolności umów (autonomii woli stron). W sytuacji, gdy klauzule przeliczeniowe są niejasne, konsument nie ma możliwości samodzielnego określenia rozmiarów świadczenia należnego kredytodawcy. Dokonując wykładni art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG w podobnym kontekście, dotyczącym swobody określania kursu wymiany przez bank, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej uznał, że „wymóg, zgodnie z którym warunek umowny musi być wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, powinien być

rozumiany jako nakazujący nie tylko, by dany warunek był zrozumiały dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, do którego odnosi się ów warunek, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by rzeczony konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne" (por. wyroki TSUE z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie Kasler i Kaslerne Rabai przeciwko OTP Jelzalogbank Zrt (C-26/13), pkt 75 oraz z dnia 20 września 2017 r. w sprawie R. P. Andriciuc i in. przeciwko Banca Romaneasca SA (C- 186/16), pkt 45). W sytuacji, w której dana klauzula waloryzacyjna zawarta w umowie kredytowej nie realizuje przytoczonych kryteriów, a zatem jest niedozwolona (nieuczciwa), umowa nie pozwala na określenie rozmiarów świadczenia banku i kredytobiorcy w oparciu o obiektywne, niezależne od żadnej stron czynniki. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że postanowienia uprawniające bank do jednostronnego ustalenia kursów walut są nietransparentne, pozostawiają bowiem pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają zasadę równości stron (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z dnia 19 września 2018 r., I CNP 39/17, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 oraz z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18).

Uznanie klauzul przeliczeniowych za abuzywne oznacza, że są one - z mocy samego prawa od momentu zawarcia umowy - bezskuteczne (nie wiążą) konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.), aczkolwiek strony pozostają związane umową w pozostałym zakresie, jeśli jest to możliwe (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, wyroki Sądu Najwyższego z dnia

30 maja 2014 r., III CSK 204/13, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16 oraz z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17).

Z zaskarżonego wyroku wynika, że w odpowiedzi na roszczenie powodowego Banku, pozwani domagali się ustalenia nieważności umowy kredytu ze względu na opisane klauzule abuzywne. Sąd Apelacyjny natomiast uznał, także kwalifikując klauzule przeliczeniowe jako abuzywne, że umowa może dalej obowiązywać strony w tym sensie, że określać świadczenia stron, albowiem jednostronnie ustalany przez powoda kurs CHF należy zastąpić średnim kursem NBP; dopuszczalność tego zabiegu stanowi istotę sporu na aktualnym etapie. W niniejszej sprawie pojawia się zatem zagadnienie dopuszczalności uzupełnienia - powstałej w wyniku uznania klauzuli przeliczeniowej za bezskuteczną wobec stron - luki w celu ustalenia zakresu świadczenia pozwanych wobec powoda z tytułu pozostałej do spłaty kwoty kredytu. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wielokrotnie wskazywał w swoich wyrokach, że jeśli sąd stwierdzi niedozwolony (nieuczciwy) charakter określonego postanowienia umownego, to przyjmując jego bezskuteczność, nie może uzupełnić umowy poprzez zmianę treści abuzywnego postanowienia, albowiem takie uprawnienie mogłoby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13/EWG. Uprawnienie to przyczyniłoby się do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwykły brak stosowania takich warunków wobec konsumentów, ponieważ nadal byłiby oni zachęcani do stosowania nieuczciwych warunków, wiedząc, że nawet gdyby miały one zostać uznane za bezskuteczne, to jednak umowa mogłaby zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy, tak aby zagwarantować w ten sposób zaspokojenie interesu przedsiębiorców (por. wyroki z dnia 14 czerwca 2012 r. w sprawie Banco Espanol de Credito przeciwko Joaguinowi Calderonowi Caminie (C-618/10), pkt 73 i pkt 69, z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie Arpad Kasler, Hajnalka Kaslerne Rabai przeciwko OTP Jelzalogbank Zrt (C-26/13), pkt 77 i pkt 79, z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie Abanca Corporación Bancaria przeciwko Albertowi Garcii Salamance Santosowi (C-70/17) oraz Bankia SA przeciwko Alfonsowi Antoniowi Lau Mendozie i Verónice Yulianie Rodriguez Ramirez (C-179/17), pkt 53 i pkt 54, z dnia 3 marca 2020 r. w sprawie Marc Gómez del Moral Guasch przeciwko Bankia

SA (C-125/18), pkt 59 i pkt 60, z dnia 25 listopada 2020 r. w sprawie Banca B. SA przeciwko A.A.A. (C-269/19), pkt 30 i pkt 31 oraz z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawach Dexia Nederland BV przeciwko XXX (C-229/19) oraz Z (C-289/19), pkt 63 i pkt 64). W ocenie Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym skargę, nie było zatem dopuszczalne przyjęcie przez Sąd drugiej instancji kursu średniego NBP franka szwajcarskiego w celu rozliczenia stron (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18).

Z tych przyczyn skarga kasacyjna pozwanych podlegała uwzględnieniu w części zaskarżającej uwzględnienie powództwa Banku (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.), natomiast odrzuceniu w zakresie zaskarżającym oddalenie powództwa Banku z braku pokrzywdzenia pozwanych tym rozstrzygnięciem Sądu drugiej instancji (art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c.).